

**PITANJE PRIPRAVNOSTI I UPRAVLJANJA MIGRACIJSKIM
KRIZAMA U EUROPSKOJ UNIJI I STRATEGIJA BOSNE I
HERCEGOVINE U OBLASTI MIGRACIJA I AZILA ZA PERIOD 2021.-
2025. GODINE**

**THE QUESTION OF READINESS AND THE MANAGEMENT OF
MIGRATION CRISES IN THE EUROPEAN UNION AND THE
STRATEGY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE AREA OF
MIGRATION AND ASYLUM FOR 2021-2025**

Pregledni znanstveni članak

Mr. sc. Lejla Trnčić*

Sažetak

Priliv migranata u Europsku uniju tokom 2015. i 2016. godine je ukazao na slabosti sistema upravljanja migracijama te potrebu implementacije mjera kojim bi se sanirala trenutna kriza i slična kriza spriječila ili ublažila u budućnosti. One su uključile sistematičan pristup širokog spektra aktera zasnovan na koordinaciji i kooperaciji. Priliv migranata u EU u 2019. godini je bio najniži u šest godina (prije pandemije COVID-19). Bosna i Hercegovina je takođe pogođena migrantskom krizom. Postoji potreba riješiti probleme sa kojima se BiH po ovom pitanju susreće ali i uspostaviti strategiju upravljanja migrantskim pitanjima u budućnosti. BiH je ugovorna strana brojnih međunarodnih i regionalnih pravnih instrumenata u kontekstu migracija. Ti ugovori imaju direktni ili indirektni uticaj na sadržaj Strategije u oblasti migracija i azila (2021.-2025.) Iako je moguće reći da je uređenje migracija i azila isključivo pitanje državnog suvereniteta Bosne i Hercegovine, posebno sa stanovišta propisivanja uslova za ulazak i boravak stranaca na teritoriji Bosne i Hercegovine, efekti socijalne transformacije i demografskih promjena imaju globalan karakter, pa se odražavaju i na Bosnu i Hercegovinu. Mišljenja smo da je aktuelni razvoj globalizacije, migracijskih kretanja, integracije, univerzalnih ljudskih prava u velikoj mjeri uslovio regionalni i globalni pristup ovoj oblasti. U radu analiziramo pristup migracionoj politici Evropske unije i vršimo

---

* Generalna direktorica Stručne službe AMUS-a, Asocijacija kompozitora – muzičkih stvaralaca (AMUS), e-mail: trncic.l@gmail.com

kontrast sa pristupom BiH. Analiziramo aktore uključene u ovaj proces te prednosti i nedostatke njihovog dosadašnjeg djelovanja. Na kraju analiziramo strategiju BiH u oblasti migracija do 2025. godine.

Ključne riječi: zakonite i nezakonite migracije, migracijska kriza, strateško planiranje, politički konsenzus

Abstract

The influx of migrants in to the European union during the years 2015 and 2016 had indicated the weaknesses of the system for the management of migrations and the need for the implementation of measures that would remediate the crisis but also prevent or lessen such crises in the future. They included a systemic approach by a wide array of actors built on coordination and cooperation. The influx of migrants in the EU in 2019 was lowest in six years (prior to the COVID-19 pandemic). Bosnia and Herzegovina was impacted by the migrant crisis. There is a need to solve current problems facing B&H regarding the migrants but also to implement a strategy for dealing with these issues. B&H is a contract party to numerous international and regional legal instruments in the context of migrations. Those contracts have both a direct and indirect impact on the contents of the Strategy in the area of migrations and asylum (2021.-2025.). The honoring and the implementation of those rules is of special importance for the continuation of the international processes in Bosnia and Herzegovina towards membership in the European Union. Even though it is possible to state that the issue of migration and asylum is exclusively an issue of state sovereignty of Bosnia and Herzegovina, particularly from the vantage point of regulating the terms and conditions for foreigner entry in to the territory of Bosnia and Herzegovina, the effects of social transformation and demographical changes have a distinctly global character, and thus reflect too on Bosnia and Herzegovina. We are of the opinion that the current development of globalization, of migration movements, of integration, of universal human rights has in great part mandated a regional and global approach to this area. In the paper we analyses the approach to the migration policy of the European Union and compare the approach of our country. We analyze the actors involved in this process as well as the

advantages and drawbacks of their activities in this regard up to now. In the end, we analyze the strategy of B&H in the area of migrations and asylum up to the year 2025.

Key words: legal and illegal migrations, migration crisis, strategic planning, political consensus.

1. UVOD

2015. godine je počeo talas migracionih priliva u države Evropske unije. Ovaj trend se nastavlja do danas, uprkos pandemije COVID-19.

Migracioni prilivi ove vrste su bez presedana u moderno vrijeme te siti su predstavili stress test za mehanizme kontrole migracija, azila ali i zaštite vanjskih granica Evropske unije. Moguće je argumentovati da EU taj stress test nije položila zadovoljavajućom ocjenom.

Suočeni sa, argumentovano, kuliminacijom krize 2017.godine, EU je razvila strategiju složenog pristupa problema migracija.

Bosna i Hercegovina je takođe tangirana migracionom krizom, doduše na drugačiji način od EU koja je prvenstveno bila destinacija migranata. BiH je tranziciona država. Većina migranata nije došla u BiH sa namjerom da zasnuje prebivalište u BiH. Kao takvi, migranti predstavljaju poseban izazov za BiH.

Usljed složenosti strukture države, blokade vlasti, te različitih eksternih i internih faktora BiH je posebno loše bila situirana da primjereno reaguje na migrantsku krizu.

Otvoreno je pitanje koje zaključke možemo donjeti iz pristupa EU, na koji način se može poboljšati djelovanje aktera u ovom polju u našoj državi te kakva bi trebala biti strategija naše države za uhvatanje u koštac sa pitanjima migracija, azila i osiguranja granica.

U prvom djelu rada analiziramo odgovor EU na migracionu krizu. Drugi dio rada analizira neefikanost i neke od problema BiH pristupa upravljanja nelegalnim migracijama, dok u trećem djelu rada sistematiziramo i analiziramo djelovanje aktera u kontekstu migrantske krize.

Na kraju, u četvrtom djelu rada, analiziramo Strategiju u oblasti migracija i azila i akcijski plan za razdoblje 2021.-2025.

2. MEHANIZAM EU-A ZA PRIPRAVNOST I UPRAVLJANJE KRIZAMA U PODRUČJU MIGRACIJA

Izbjeglička kriza koja je počela 2015. godine razotkrila je slabosti i nedostatke u politici Evropske unije u području azila, vanjskih granica i migracija te manjak kapaciteta i mehanizama EU dostupnih državama članicama najizloženijim pritisku u kontekstu upravljanja migracionom krizom.*

Na osnovu Preporuka Komisije (EU) 2020/1366 od 23.06.2020. godine* o Mehanizmu EU-a za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija* za potrebe boljeg upravljanja migrantskom krizom, Evropska Komisija je utvrdila da postoji potreba djelovati na nekoliko područja istovremeno: u državama koje nisu članice EU; državama tranzita; državama odredišta; državama koje imaju vanjske granice EU-a, te u drugim državama EU koje su pod pritiskom priliva migranata.

Nekontrolisani migracijski tokovi razotkrili su i slabe tačke u upravljanju vanjskim granicama EU-a, tačnije prikazali su potrebu za konsolidiranje dosadašnje operativne suradnje uspostavom okvira za koordiniranu primjenu relevantnog zakonodavstva. Uspostava takvog okvira, znatno bi pridonijela razvoju otpornosti država članica i EU kao cjeline, a koja je ključna za učinkovitije suočavanje sa ovim ali i drugim mogućim oblicima migracionih kriza.

Mjere koje je EU i države članice poduzele nakon izbjegličke krize iz 2015. godine su bile usmjerene na ispunjavanje političkih, zakonodavnih, operativnih i finansijskih izazova te poboljšanje održivosti upravljanja migracijama kao sistema.

Implementirane su, između ostalog, mjere vraćanja i repatriacije nezakonitih migranata koji nemaju pravo ulaska ni boravka u EU, mjere suzbijanja krijumčarenja migranata, ekstenzivnije mjere učinkovitije zaštite vanjskih granica EU-a ali i implementiranje mehanizama zakonitih dolaska i

---

* Preporuka Komisije (EU) 2020/1366 od 23. septembra 2020. o Mehanizmu EU-a za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija (Plan za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija), Službeni list Evropske unije 1.10.2020. HR, L 317/26

* Poznate i kao: „Plan za pripravnost i upravljanja krizama u području migracija“

* Dostupan na hrvatskom jeziku na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H1366&from=EN>

boravka u EU te put za trajnu rezidenciju za one kojima je objektivno potrebna međunarodna zaštita.

EU je takođe implementirala čvrstu politiku azila u EU-a utemeljenu na ravnoteži između solidarnosti i odgovornosti, a čija okosnica je pristupa migracijama u kontekstu saradnje sa trećim državama uz pomoć političkih i finansijskih instrumenata (Apap, 2019).

Izbjeglička kriza je opteretila sistem azila EU-a. Demonstrirano je da se u postupku azila ne postupa na jednak način sa tražiteljima azila, a kako to zahtjevju kako načela tako i osnovni propisi EU (Bigo, 2005).

Glavni tokovi migracija usmjereni su prema visokorazvijenim državama i područjima gdje Europska unija unazad nekoliko godina predstavlja najpoželjniju, ali i najlakše dostižnu destinaciju. Ostale ciljne države, prije svega SAD, Kanada i Australija mnogim su migrantima nedostižne zbog velikih udaljenosti i pojačanih kontrola na njihovim granicama (Tadić, 2016), pa je izvjesno da će najrazvijenije države EU (ali i EU kao cjelina) i dalje biti posebno atraktivnim utočištem za azilante i migranata.

U kontekstu migracionih tokova, primarni akteri EU su: individualne države članice EU; Vijeće; Komisija; Europska služba za vanjsko djelovanje (ESVD); Europski ured za azil (EASO); Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu (Frontex); Agencija Europske unije za saradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva (EUROPOL); Europska agencija za operativno upravljanje opsežnim informatičkim sistemima na području slobode, sigurnosti i pravde (EU-LISA); Agencija za temeljna prava (FRA), te drugi.

Kako bi se praćenjem i predviđanjem migracijskih tokova, izgradnjom otpornosti i pripravnosti te organizacijom odgovora na migracijske krize pridonijelo efikasnijem upravljanju migracijama postoji objektivna potreba da se implementira koordinacioni mehanizam između ovih aktera. U tom cilju, Evropska komisija, uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju EU*, donijela je preporuke Komisije (EU) 2020/1366* od 23. septembra 2020.

---

* Dostupan na hrvatskom jeziku na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF

* Dostupne na hrvatskom jeziku na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020H1366&from=SL>

godine o Mehanizmu EU-a za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija*.

Pri utvrđivanju potrebnih mjera i podjele odgovornosti među odgovarajućim akterima u okviru Plana za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija utvrđeno je da bi se trebala poštovati sljedeća načela: predviđanje:

- migracijska situacija trebala bi se redovito pratiti i odluke bi se trebale donositi na temelju potpune i koordinirane slike stanja prvenstveno s ciljem sprječavanja;
- koordinacija: odgovor na krizu trebao bi se temeljiti na koordiniranom i općem pristupu, iskoristiti mjere svih relevantnih unutarnjih i vanjskih politika te obuhvatiti sve uključene aktere;
- pravodobni odgovor: mjere bi se trebale poduzimati čim se za njima ukaže potreba kako bi se spriječilo da se situacija ne pogorša;
- fleksibilna raspodjela resursa: resursi bi se trebali mobilizirati bez odgode da bi se fleksibilnost relevantnih aktera u potpunosti iskoristila kako je to dopušteno u okviru različitih instrumenata financiranja;
- solidarnost i pravedna podjela odgovornosti kako je propisano člankom 5. Prijedloga uredbe o upravljanju azilom i migracijama.

Akteri uključeni u provedbu dviju faza Plana za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija su: Države članice i njihovi časnici za vezu; Vijeće; Europska komisija i osoblje upućeno na teren i u delegacijama EU-a, kao i europski časnici za vezu zaduženi za migracije; Europska komisija i osoblje upućeno na teren i u delegacijama EU-a, kao i europski časnici za vezu zaduženi za migracije.

Cilj Plana za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija u fazi praćenja i pripravnosti je poticati koordiniranu primjenu postojećeg zakonodavstva poboljšanjem zajedničke svjesnosti o stanju i razmjenom znanja među svim uključenim akterima, razvijanjem sustava ranog upozoravanja/prognoziranja na razini EU-a te pridonošenjem razvoju potrebne otpornosti u državama članicama kako bi se mogle učinkovito nositi sa svakom vrstom migracijske krize (Calestini, 2007).

---

* Poznate i kao: „Plan za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija“

Komisija bi, po potrebi u suradnji s Europskom službom za vanjsko djelovanje (ESVD)*, trebala imati vodeću ulogu u fazi praćenja i pripravnosti koristeći se svim svojim resursima, uključujući europske časnike za vezu zadužene za migracije, Koordinacijskim centrom za odgovor na hitne situacije i raspoloživim sredstvima u skladu s njihovim odgovarajućim ovlastima, ciljevima i postupcima. Na čelu „Mrež“e trebala bi biti Komisija i pružati usluge tajništva, prikupljati informacije i osiguravati potrebna izvješća te pratiti implementaciju mjera.

Države članice, agencije EU-a i ostali akteri trebali bi poduprijeti Komisiju u obavljanju prethodno navedenih zadaća, osobito dostavljanjem pravodobnih i tačnih informacija, analiza i prognoza, kao i procjenom njihove pripravnosti i planiranjem djelovanja u nepredvidivim situacijama.

Potrebne rasprave na tehničkoj, strateškoj i po potrebi političkoj razini koje iziskuju mjere u državama članicama trebale bi se održati u relevantnim pripremnim tijelima Vijeća na temelju zaključaka iz Komisijinih izvještaja u području migracija.

U situacijama kad Vijeće odluči izdati operativne zaključke i preporuke, „Mreža“ bi trebala poduprijeti njihovu provedbu razmjenom relevantnih informacija.

Saradnja sa trećim državama obuhvaćena je globalnim pristupom migracijama i mobilnosti, u okviru kojeg EU sudjeluje u političkom dijalogu (Apap, 2019). Europska Komisija preuzima i niz mjera u državama porijekla, tranzita i/ili odredišta. Osim saradnje sa državama članicama i glavnim međunarodnim organizacijama (posebno sa UNHCR-om i IOM-om) te ključnim nevladinim organizacijama osigurava sinergiju među njima radi uvođenja komplementarnih mjera u relevantnoj državi.

Komisija u saradnji sa ESVD-om i delegacijama EU-a koordinira rad sa trećim državama porijekla (kao što je, primjera radi, Republika Turska), tranzita i/ili odredišta sa posebnim naglaskom na državama susjedima EU-a, kako bi im se pomoglo u proširenju kapaciteta prihvata i boljem upravljanju migracijskim tokovima, posebno kad je riječ o zaštiti granica i suzbijanju krijumčarenja migranata, te kako bi se poboljšala saradnja u pogledu repatriacije. U okviru Evropskog migracijskog programa Komisija u saradnji

---

* ESVD upravlja diplomatskim odnosima EU-a s državama izvan Unije i provodi vanjsku i sigurnosnu politiku EU-a. Europska služba za vanjsko djelovanje diplomatska je služba EU-a. Njezina je uloga učiniti vanjsku politiku EU-a što dosljednijom i djelotvornijom te time povećati utjecaj EU-a u svijetu.

sa državama članicama i ESVD-om osigurava dodatne sigurnosne koridore* i programe repatriacije ili preseljenja u relevantnim trećim državama porijekla, tranzita i/ili odredišta.

3. BOSNA I HERCEGOVINA – NEEFIKASNOST SISTEMA UPRAVLJANJA NEZAKONITIM MIGRACIJAMA - PITANJE IZGRADNJE DUGOROČNIH I ODRŽIVIH POLITIKA U OBLASTI MIGRACIJA I AZILA

Globalna i migracijska kretanja, te nagli skok ekonomskih* nezakonitih* migracija zahvatili su Bosnu i Hercegovinu već 2017. godine, a doživjeli eskalaciju tokom 2018., 2019., i 2020. godine (Prednacrt Strategije, 2021).

Od početka 2018. godine, Bosna i Hercegovina je doživjela drastičan porast broja migranata koji ulaze na teritorij BIH (OSCE, 2018) pri čemu su se suočile sa izazovom u pogledu ljudskih i finansijskih resursa.* Ova dešavanja su pokazala koliko je sistem i dalje nedovoljno razvijen, iako je pitanje izgradnje dugoročnih i održivih politika u oblasti migracija i azila u Bosni i Hercegovini prisutno još od 2001. godine kad je usvojen prvi strateški dokument u ovoj oblasti – Direktiva Vijeća Evropske unije broj 2001/55/EC od 20.07.2001. godine*.

Humanitarna i sigurnosna situacija u Bosni i Hercegovini se nakon 2018. godine značajno pogoršala i eskalirala jer je više od 70,000 po jednoj procjeni nezakonitih migranata ušlo na teritoriju Bosne i Hercegovine (Prednacrt Strategije, 2021). Država se našla pod pritiskom nezakonitih migranata i ubrzo su izašli na vidjelo svi nedostaci sistema u smislu nepostojanja političkog konsenzusa, koordinacije u operativnom postupanju i

---

* Posebna forma granice, potajno državno organizirano masovno prebacivanje ljudi od jedne do druge granice, sigurni putevi migracija za izbjeglice.

* Vrste migracija: 1. unutrašnje i vanjske, 2. konačne i privremene, 3. dobrovoljne i prisilne, 4. ekonomske (glad, siromaštvo, težnja za boljim životom) i neekonomske

* Migrant u nezakonitoj situaciji je osoba koja je u EU ušla bez odgovarajuće vize odnosno dozvole. Zakonita migracija je u nadležnosti EU za utvrđivanje uvjeta ulaska i boravka državljana trećih zemalja koje na teritoriji država članica ulaze i na njemu borave zakonito.

* Prema podacima Delegacije Evropske unije u Bosni i Hercegovini, EU je od 2018. godine za potrebe migranata i izbjeglica u BiH izdvojila 34 miliona eura.

* Dostupna na hrvatskom jeziku na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055&from=en>

dijeljenju odgovornosti za problem migrantske krize (Prednacrt Strategije, 2021).

Javnost i građani Bosne i Hercegovine su zabrinuti zbog krivičnih djela migranata, nasilničkog ponašanja, ubistava, povrijeđivanja, masovnih tuča, oštećenja i krađe imovine, što je narušilo sigurnosnu situaciju u pojedinim dijelovima države i lokalnim zajednicama, ponajviše u Unsko-sanskom kantonu.

Nezabilježena kriza globalnih razmjera izazvana bolešću COVID-19* koja je dovela do blokade vitalnih sastavnica društvenog djelovanja u razmjerima koji su ugrozili međunarodnu i nacionalnu sigurnost, direktno je uticala na funkcionalnost institucija koje se bave poslovima migracija i azila. Iako su od početka migrantske krize do danas postignuti značajni rezultati u oblasti izgradnje sistema u oblasti migracija i azila (povećanje efikasnosti kontrole državne granice, efikasnijim upravljanjem nezakonitih migracija na teritoriji Bosne i Hercegovine uključujući i mehanizam vraćanja, podršku lokalnim zajednicama pogođenim teretom nezakonitih migracija, te naročito jačanje mehanizma koordinacije u upravljanju migracijama i azilom), svi navedeni događaji migrantske krize su doveli do izuzetno negativne percepcije spram funkcionisanja nadležnih institucija u očima populusa.

Ključni uzroci takvom stanju su činjenica da nisu u potpunosti iskorišteni svi potencijali u smislu politika, resursa i ostalih kapaciteta odnosno da nije postignut politički konsenzus po pitanju ravnomjernog i solidarnog upravljanja migrantskom krizom među svim nivoima vlasti i na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Zbog toga je migrantska kriza najviše pogodila nekoliko kantona koji su se našli na ruti* kretanja nezakonitih migranata prema državama Europske unije. Od početka najveći teret je na Unsko-sanskom kantonu koji graniči sa susjednom Hrvatskom i odakle migranti i izbjeglice žele dalje u neku od zemalja Europske unije.

Ovakva neefikasnost nadležnih institucija odrazila se i na zaštitu državne granice u vrijeme pojačanog pritiska nezakonitih migranata, jer postojeći kapaciteti Granične policije nisu mogli odgovoriti tim izazovima.

---

* *Teški akutni respiratorni sindrom koronavirus 2 (engl. Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2), skraćeno: SARS-CoV-2 (prethodno: 2019-nCoV ili koronavirus 2019) je zarazni virus koji uzrokuje novu bolest dišnih puteva– COVID-19.*

* „Zapadno-balkanska ruta“

S druge strane, formalno uspostavljeni mehanizmi za koordinaciju rada nadležnih institucija, uključujući i one za odgovor na na krizne situacije, nisu dali očekivane rezultate tako da nedostatak operativne koordinacije predstavlja drugi veliki problem u funkcionisanju sistema migracija i azila u Bosni i Hercegovini (Prednacrt Strategije, 2021). Nezanemarivi su i hronični problemi koji se odnose na nedostatak kadrovskih, administrativnih, tehničkih i drugih potrebnih kapaciteta nadležnih institucija (posebno Granične policije BiH* i Službe za poslove sa strancima*).

Nedovoljan budžet u smislu nadogradnje i razvoja sistema u oblasti migracija i azila su također identifikovani kao ključni razlozi neadekvatnog odgovora na migrantsku krizu.

4. RELEVANTNI AKTERI U BOSNI I HERCEGOVINI

Akteri koji djeluju u Bosni i Hercegovini sa relevantnosti na problematiku rada su prvenstveno: Granična policija Bosne i Hercegovine; Služba za poslove sa strancima (SPS); nevladine organizacije; centri za socijalni rad; jedinice lokalne samouprave; jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova; Tužilaštvo i Sud BiH; neformalne grupe i pojedinci; vjerske zajednice u BiH, i domovi zdravlja i bolnice.

Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih Zakonom*. Granična policija BiH je ključna za provjeru dolazećih migranata i za identifikovanje potencijalnih žrtava trgovine ljudima.*

---

* Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH, s operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i drugih poslova propisanih Zakonom.

* Služba za poslove sa strancima (SPS) je nezavisno administrativna jedinica unutar Ministarstva sigurnosti, a nadležna je za ulazak i boravak stranaca u Bosnu i Hercegovinu, te obnaša i neke obaveze vezane za tražitelje azila.

* Zakon o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH br. 50/04, 27/07 i 59/09)

* Trgovanje ljudima obuhvaća vrbovanje, prijevoz, pružanje utočišta i prihvata osoba pomoću prijetnje, uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevara, zlouporabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti, davanja, primanja ili plaćanja sredstava da bi se postigla privola osobe koja ima nadzor nad drugom osobom, a u svrhu izrabljivanja.

Ne postoje jedinstvene instrukcije, odnosno konkretna pravna pravila o pravnoj proceduri prilikom pristupa i provjere migranata.

Služba za poslove sa strancima (SPS) je nezavisno administrativna jedinica unutar Ministarstva sigurnosti, a nadležna je za ulazak i boravak stranaca u Bosnu i Hercegovinu, te obnaša i neke obaveze vezane za tražitelje azila. Nositelj je u rješavanju problematike imigracija, ima jedinstveno postupanje i djelovanje u rješavanju problematike imigracija na čitavom području BiH i prvenstveno se bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca u BiH, čime se daje značajan doprinos zaštiti bezbjednosnog sistema BiH. Ovaj sistem je, uzimajući u obzir kompleksnost samog sistema vlasi i strukture BiH i sam zahtjevan i složen.

Uvažavajući EU standarde u rješavanju problematike upravljanja migracijama, jedan od prioriteta ciljeva Službe za poslove sa strancima je uspostava ravnoteže između efikasnog upravljanja migracijama u BiH i poštivanja Ustavom BiH zagarantovane slobode kretanja. Obavljanjem operativno-inspekcijskih i upravno-pravnih poslova, Služba kontroliše dolazak stranaca iz viznog režima u BiH kroz postupke ovjere pozivnih pisama, rješava o statusu stranaca u BiH kroz odobravanje ili odbijanje boravaka stranaca u državi, otkazu boravka, protjerivanju, stavljanju pod nadzor te prisilnom udaljenju stranaca sa teritorije BiH.

Nevladina organizacija (NVO ili NGO) je svako udruženje ili organizacija koja nije pod nadležnošću vlade i čiji osnivač nije država BiH, entiteti odnosno bilo koji nivo vlasti ili organ države. Zbog toga pojedine NVO su, uglavnom, neovisne od vlade. Iako se može odnositi na profitne korporacije, uglavnom se odnosi na jedinice civilnog društva odnosno na društvene, kulturne, pravne i druge grupe koje se zalažu za određene pravno dopuštene ciljeve koji nemaju kao primarni ciljeve bavljenje privrednim djelovanjem ili ostvarivanje dobiti. Nevladine organizacije su bili i nastavljaju bivati primarnim pružateljima direktne humanitarne i druge pomoći migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini. Ovo su prepoznali i drugi akteri kao što su Služba za poslove sa strancima, policijska tijela i međunarodne organizacije, koje dosljedno upućuju migrante NVO-ima (OSCE, 2018). NVO-i su angažovani širom države a posebno u prihvatnim centrima i mjestima sa najvećim brojem migranata.

Centar za socijalni rad je ustanova sa primatom u sistemu socijalne zaštite u Bosni i Hercegovini. Centar sa svojim zaposlenicima, koji čine

interdisciplinarni stručni tim, u čijem sastavu djeluju profesionalci iz oblasti socijalnog rada, pedagogije, psihologije, psihoterapije te prava prava, ima osnovnu misiju da doprinosi izgradnji zajednice pružanjem mjera i usluga socijalne i porodično-pravne zaštite. Centar u skladu sa svojim mogućnostima i kapacitetima, obezbjeđuje i pruža kvalitetnu i uspješnu neposrednu zaštitu pojedinaca i porodica, koji se nalaze u stanju socijalne potrebe.

Ovdje posebno skrećemo pažnju na činjenicu da ljudski i finansijski resursi centara za socijalni rad nisu dovoljni na lokalnom nivou kako bi se suočili sa migranskom krizom i prilivom većeg broja migranata (OSCE, 2018). Nedostatak jasnih protokola i operativnih procedura u kojima su određene uloge, nadležnosti i aktivnosti, mogu imati negativan uticaj na ugrožene osobe. Loše razumijevanje procedura i zakonodavstva posebno je zabrinjavajuće kad su u pitanju potencijalni slučajevi rodno zasnovanog nasilja ili djece bez pratnje i razdvojene djece.

Upravljanje migrantskom krizom nije isto u svim administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovina a potencijalno iz razloga što postoji nedostatak koordinacije kako sa drugim nivoima vlasti tako i u samim lokalnim upravama.* Ovaj problem predstavlja glavni izazov za osiguranje efikasnije reakcije lokalnih organa uprave.

Lokalne policijske snage nisu dobile odgovarajuće smjernice i sredstva, nisu prošli adekvatnu obuku za slučajeve koji se tiču migranata, a posebno moguće trgovine ljudima ili rodno zasnovanog nasilja (OSCE, 2018).

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine uspostavljeno je kao institucija s posebnom nadležnošću za postupanje pred Sudom Bosne i Hercegovine u krivičnim djelima propisanim zakonima na nivou države Bosne i Hercegovine, a Sud Bosne i Hercegovine obezbjeđuje sudsku zaštitu u predmetima koji su, u skladu sa Ustavom BiH, stavljeni u nadležnost na nivou države BiH i na nivou države BiH osigurava zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda garantovanih Ustavom BiH. Nismo mogli naći, u okviru ovih ustanova, adekvatne podatke o krivičnim djelima koje su izvršili migranti ili

---

* *Strategija Ministarstva sigurnosti BiH i Akcioni plan u oblasti migracija i azila 2016-2020 (str.140) predviđaju angažman na lokalnom nivou, ali ne sa operativne perspektive*

o žrtvama krivičnih djela počinjenih od strane migranata.* Smatramo da je neophodna bolja koordinacija između ključnih aktera za provođenje zakona sa tužilaštvom i Sudom BiH.

Neformalne grupe podrazumijevaju skupine osoba od najmanje pet jedinki, koje nisu formalnopravno registrovane, ali koje kao skupina imaju jasno formulisan zajednički cilj te hijerarhijsku strukturu koja identifikuje predstavnika ili predstavnicu grupe. Neformalne grupe pružaju značajnu pomoć migrantima, iako nemaju značajna finansijska sredstva ili održiv način akumuliranja tih sredstava.

Prvenstveno identifikujemo tri takve grupe: SOS tim Ljuta Krajina, Velika Kladuša, neformalna grupa građana Velika Kladuša i Duše Sarajeva. Problem kod djelovanja ovih aktera se nalazi u njihovoj neformalnoj egzistenciji a što podrazumjeva odsustvo formalizovanih i provjerenih mehanizama provođenja aktivnosti. Tako, na primjer, primjećeno je da instance spontane distribucije hrane i drugih potreština izvršene od strane neformalnih grupa ili neafiliranih pojedinaca mogu izazvati tenzije pa i izbijanje fizičkog nasilja između migranata.

Vjerske zajednice su hijerarhijske zajednice osoba jednakog vjerskog uvjerenja koje se udružuju radi organizovanog vjerskog života, zajedničkog obavljanja vjersko-molitvenih obreda i obavljanja drugih poslova u skladu sa zakonom te na taj način daju svoj doprinos općem dobru i njenim članovima. Ove zajednice imaju ograničeno učešće u pružanju pomoći migrantima. Nevladine organizacije povezane sa religijskim zajednicama, kao što su Caritas ili Merhamet preuzele su glavnu odgovornost za pružanje pomoći migrantima i izbjeglicama.

Domovi zdravlja/bolnice su ustanove za pružanje zdravstvene zaštite. Zdravstvena zaštita migrantima nema sistematskog pristupa niti protokola za sprječavanje ili liječenje zaraznih i teških bolesti. Usluge se finansiraju iz različitih izvora i ne postoji koordiniran sistem zdravstvene zaštite ili funkcionalan sistem prikupljanja podataka.*

---

* *Ministarstvo sigurnosti prikuplja periodično statističke podatke o izvršenju djela po čl. 189. i 189a. Krivičnog zakona BiH od sljedećih policijskih agencija u BiH: Granične policije BiH, SIPA e, MUP a RS, Federalne uprave policije BiH, Policije Brčko distrikta BiH te kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova.*

* *Sredstva za pružanje zdravstvene zaštite migranata u BiH osigurava se putem projekta „Osiguran pristup zdravstvenim uslugama i zaštiti ljudskih prava za tražitelje azila,*

Zbog svega navedenog, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini* donijela je zaključak da je neophodno preduzeti sljedeće aktivnosti imajući za cilj podizanje svijesti o nedostacima u odgovoru na situaciju institucija vlasti i nevladinih organizacija, poboljšanja koordinacije između raznih aktera u odgovoru na kriznu situaciju koje se zasniva na poštivanju ljudskih prava i osiguranje zaštite za najugroženije osobe: *jačati kapacitete nadležnih institucija vlasti kako bi adekvatno odgovorili na situaciju vezano za migrante, uključujući i potencijalne žrtve trgovine ljudima, posebno u mjestima s velikim brojem migranata; prilagoditi podršku migrantima osiguravanjem prisustva dovoljnog broja obučanih i kvalifikovanih ljudi, uključujući prevodioce, kulturološke medijatore i administrativne službenike; poboljšati prikupljanje i upravljanje podacima (pored ostalih, i podatke razvrstane po spolu i dobi) kako bi se osiguralo efikasnije praćenje situacije i razvijanje strategije zasnovane na dokazima odnosno planovima za nepredviđene situacije; raditi na uspostavljanju efikasne komunikacijske mreže kako bi se osiguralo da se informacije pravilno prenose na lokalnom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou; izraditi i distribuirati jasne smjernice i standardne operativne procedure; jačati referentne mehanizme kako bi se relevantnim akterima omogućilo efikasnije rješavanje potreba ugroženih migranata; organizovati redovne koordinacijske sastanke sa međunarodnim organizacijama, ambasadama, glavnim nevladinim organizacijama i predstavnicima državnih institucija kako bi se diskutovalo o najnovijim dešavanjima i finansijskim potrebama.*(OSCE, 2018)

5. STRATEGIJA U OBLASTI MIGRACIJA I AZILA I AKCIJSKOG PLANA ZA RAZDOBLJE 2021.-2025.

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine započelo je u postupku izrade Strategije u oblasti migracija i azila i Akcionog plana za period 2021. – 2025. godina.

---

izbjeglice i migrante u BiH“, koji je finansiran od strane Civilne zaštite i humanitarne pomoći Europske unije (ECHO).

* Sa 57 država učesnica u Sjevernoj Americi, Evropi i Aziji, OSCE - Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi – najveća je regionalna sigurnosna organizacija na svijetu. OSCE radi na stabilnosti, miru i demokratiji za više od milijardu ljudi, kroz politički dijalog o zajedničkim vrijednostima i kroz praktičan rad koji ima za cilj napraviti trajatnu razliku.

Ovaj petogodišnji strateški dokument je od krajnje relevantnosti za razvoj sistema azila i međunarodne zaštite kojim se definišu ključni ciljevi za efikasno upravljenje ovim procesom u Bosni i Hercegovini. U tom smislu, izrada Strategije u oblasti migracija i azila i akcijskog plana za razdoblje 2021.-2025. godina predstavlja nastavak dugoročne opredjeljenosti na djelovanje po ovom pitanju na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini kao i želje za uspostavu sveobuhvatnog strateškog i akcionog plana u navedenom vremenskom intervalu (Prednacrt Strategije, 2021).

Potreba donošenja novog strateškog i akcionog plana prepoznata je i u Izvještaju Europske komisije o Bosni i Hercegovini za 2020. godinu (European Commission, 2020).

Jedna od aktivnosti u procesu strateškog planiranja u oblasti migracija i azila je svakako analiza relevantnih informacija proisteklih iz izvještaja, pregleda i preporuka mnogobrojnih međunarodnih predstavnika sa kojima Bosna i Hercegovina ima strateško partnerstvo. Posebno je važan izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine prema članstvu u Europskoj uniji, mišljenje Europske komisije povodom zahtjeva za članstvo skupa sa Analitičkim izvještajem.

Ovaj strateški dokument koji ima svoje uporište u nekim od najvažnijih načela i principa razvoja politike migracija i azila, kao što su princip zakonitosti*, princip sigurnosti države* i njenih građana (Selimić, 2018), princip integracije*, princip međunarodne saradnje*, i princip solidarnosti i dijeljenja odgovornosti*, je koncipiran na način da pruži konkretne i

---

* *Princip zakonitosti - podrazumijeva da država ima obavezu uspostavljanja niza uzajamno povezanih mjera i aktivnosti za efikasno upravljanje migracijama na taj način što će se povećati dobrobiti, kako za migrante tako i za državu, uz istovremeno smanjenje nezakonitih migracija i trgovine ljudima*

* *Princip sigurnosti države - predviđa osiguranje zaštite i mogućnost brzog djelovanja službi nadležnih za sigurnost u slučajevima nezakonitih migracija ili većih migracionih kretanja*

* *Princip integracije - prema kojem kroz podizanje svijesti javnosti i aktivniju ulogu vladinog i nevladinog sektora treba osigurati okruženje koje će doprinijeti integraciji stranaca sa zakonitim boravkom, u bh. društvo*

* *Princip međunarodne saradnje - u skladu s kojim treba osigurati dijalog i saradnju sa državama porijekla kao i s trećim državama, kako bi se vanjska politika Bosne i Hercegovine, u dijelu koji se odnosi na migracije, uskladila i povezala s ciljevima migracione politike*

* *posebno dolazi do izražaja u okolnostima kada se država nalazi na udaru masovnih i neočekivanih migracijskih priliva nezakonitih migracija. Postoji potreba da se, u skladu sa nadležnostima, u proces upravljanja migrantskom krizom uključe svi raspoloživi kapaciteti u*

mjerljive rezultate radi efikasnog upravljanja migracijama i azilom, bez obzira da li se radi o zakonitim ili nezakonitim migracijama. Cilj strategije će biti izgradnja adekvatnih kapaciteta za pružanje pravovremene i djelotvorne aktivnosti kao odgovor na aktuelne migracijske trendove i izazove pred kojima se može naći Bosna i Hercegovina.

Strategija bi trebala biti uporište u izgradnji sistema koji će povećati efikasnost kontrole državne granice, efikasnijeg upravljanja nezakonitim migracijama, unaprjeđenje sistema azila, borbe protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima, podrška zakonitim imigracijama, i integracije stranaca čiji je boravak u Bosni i Hercegovini zakonit. Skrećemo pažnju da je od posebnog značaja predvidjeti mjere dizajnirane da izvrše jačanje mehanizama koordinacije u upravljanju migracijom i azilom u našoj državi u kontekstu koordinacije sa EU po ovom pitanju.

Cilj Strategije je evidentno ostvariti efikasnije funkcionisanje sistema za upravljanje migracijama i azilom. Ovo će predstavljati dugotrajan razvojni proces. Takav proces bi trebao biti otporan na sve vanredne događaje koji se mogu odnositi na povećanje obima zakonitih migracija ili o masovnom prilivu nezakonitih migranata, pogotovo u okolnostima pojačanih i neuobičajenih migracijskih kretanja i kriza koje mogu nastati kao rezultat širih regionalnih i pan-Europskih trendova migracija ljudi. Da bi se to postiglo, potrebna je saradnja svih nivoa vlasti koje će u sklopu kooperativnog modela rada i pristupa zasnovanog na dijeljenju aktivnosti i radu u zajedničkom interesu Bosne i Hercegovine dati svoj doprinos u implementaciji ove Strategije i akcionog plana (Prednacrt Strategije, 2021).

Bosna i Hercegovina i dalje treba da razvija vlastitu politiku migracija i azila u skladu sa geostrateškim položajem države, boravkom i kretanjem stranaca na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine radi efikasne kontrole nad ulaskom uz osiguranje svih zagwarantovanih ljudskih prava i sloboda osobama koje su pod pravnom jurisdikcijom Bosne i Hercegovine i na kraju, osiguranje adekvatnih mehanizama za integraciju stranaca koji zakonito borave u Bosni i Hercegovini u socijalni, ekonomski i svaki drugi aspekt života, i procesima integracije u članstvo Europske unije.

Bosna i Hercegovina na osnovu međunarodnih ugovora ima važnu obavezu u području izbjegličkog prava i azila na način da sve standarde iz te

---

državi i da se zajednički rješavaju problemi izazvani ovom pojavom uz solidarni pristup i podršku svih nivoa javne vlasti

oblasti mora integrisati u domaće zakonodavstvo i praksu. U proteklom periodu, masovne nezakonite migracije pokazale su da se radi o osjetljivim pitanjima pravovremene i efikasne međunarodne zaštite tražitelja azila, ali i smanjenja zloupotrebe sistema azila, što se često dešava u praksi (Bruycker , 2020).

Bosna i Hercegovina je od primarnog značaja Europskoj uniji za procjenu rizika od nezakonitih migracija koje se odvijaju na njenoj teritoriji ili preko nje.

Republika Hrvatska je pristupom Europskoj uniji sredinom 2013. godine Bosni i Hercegovini nametnula veću odgovornost u pogledu kontrole zakonitih i nezakonitih migracija (Bruycker , 2020).

Pristup Hrvatske Europskoj uniji predstavlja važan geopolitički čimbenik za Bosnu i Hercegovinu koja je tim činom dobila granicu sa Europskom unijom. Ovaj rizik je postao očigledan već od 2017. godine kad se zbog određenih promjena, koje su se desile u trendovima nezakonitih migracija u regionu, (posebno nakon zatvaranja granica između Srbije i Mađarske, Srbije i Hrvatske, zatim Hrvatske i Slovenije i dr.) Bosna i Hercegovina našla na trasi kretanja nezakonitih migranata prema Zapadnoj Europi (Bruycker , 2020). Zapadno-Balkanska ruta je i dalje vrlo aktivna i na njoj se kreće veliki broj nezakonitih ekonomskih migranata.

Uzimajući u obzir kompleksnost nezakonitih migracija preko teritorije Bosne i Hercegovine, svi navedeni izvori su sistematski analizirani i objedinjeni kao pregled prednosti, prilika, slabosti i prijetnji po sistem upravljanja migracijama i azilom: prednosti su jasna uspostava nadležnosti za kreiranje i implementaciju politike u oblasti migracija i azila; kontinuitet u strateškom planiranju; razvijen pravni okvir usklađen sa EU i međunarodnim standardima; uspostava institucionalnog okvira za implementaciju politika i zakonodavstva; razvijena međunarodna i regionalna saradnja; iskustva u provođenju Sporazuma o readmisiji.

Prilike se ogledaju kroz izraženu podršku Europske unije i međunarodnih partnera u daljoj izgradnji sistema migracija i azila; integracijski procesi u okviru pristupa u članstvo u Europskoj uniji i značaj pitanja migracija i azila; raspoloživost fondova za finansiranje strateških aktivnosti; jačanje regionalne saradnje u domenu zajedničkog upravljanja nezakonitim migracijama;

slabosti su mnogobrojne: nepostojanje političkog konsenzusa u domenu upravljanja nezakonitim migracijama; nedostatak efikasne koordinacije, naročito na operativnom nivou, izražen nedostatak kadrovskih kapaciteta u nadležnim institucijama, nejednako raspoređen teret migrantske krize na teritoriji Bosne i Hercegovine; nepostojanje Sporazuma o readmisiji sa pojedinim državama porijekla nezakonitih migracija; rasprostranjena pojava krijumčarenja migranata; nedovoljni kapaciteti za smještaj; nepotpuna tehnička rješenja u domenu baze podataka, razmjene podataka, korištenju biometrije; nedovoljna granična infrastruktura, uključujući granične prelaze, smještaj osoblja, radne prostorije, tehničku opremu i zajedničke lokacije; izraženi rizici od organizovanog kriminala i korupcije u vezi sa migrantima; nedovoljno razvijena međunarodna operativna saradnja; prijetnje po sistem upravljanja migracijama i azilom predstavljaju kontinuirana prisutnost nezakonitih migracija masovnih razmjera na prostoru Zapadnog Balkana; nepostojanje trajnog rješenja na relaciji Evropska unija – zemlje porijekla i tranzita nezakonitih migracija; nepostojanje političkog konsenzusa po pitanju upravljanja nezakonitim migracijama u Bosni i Hercegovini; nedostatak potrebnih budžetskih sredstava za daljnu izgradnju sistema i jačanje tehničkih i kadrovskih kapaciteta (Prednacrt Strategije, 2021).

6. ZAKLJUČAK

Migrantska kriza koja je počela 2015. godine je ukazala na nedostatke politike Evropske unije vezane za azil, uređenje i zaštitu vanjskih granica te migracione tokove. Kao odgovor Komisija EU je usvojila dokument Preporuke Komisije (EU) 2020/1366 kojim je implementirala pristup otklanjanja uočenih nedostataka. EU se opredjelila za koordinaciju između identifikovanih aktera, repatrijaciju te poboljšanje mehanizama zakonitih dolazaka i implementacije migranata. Implementirana je politika ravnoteže u pristupu azilu ali i solidarnosti. Plan EU je zasnovan na načelima: predviđanja, koordinacije, fleksibilne raspodjele resursa i solidarnosti i podjele odgovornosti. Postoje indikacije da je plan EU urodio plodom te je 2019. godine bio najmanji zabilježeni priliv migranata od početka krize.

Plan EU bi bio odlična osnova za djelovanje BiH u polju sistema upravljanja nezakonitim migracijama.

BiH je takođe tangirana migrantskom krizom, ali za razliku od EU, BiH je bila tranzitna zemlja. BiH za razliku od EU država je bila slabije sposobna da se uhvati u koštac sa problemom migrantske krize kako zbog specifikuma državnog ureženja i raspdjele nadležnosti, tako i usljed slabije razvijenosti privrednog sektora. Dodatan problem je bio uzrokovan i različitom strukturom migrantskog korpusa.

Migrantska kriza je disproporcionalno pogodila različite djelove BiH. Najmanje tangirana je bila Republika Srpska, uzrokujući manje volje državnih aparata da se uhvate u koštac sa ovim problemom na koherentan način. Pri tom mora se uzeti u obzir i uticaj međunarodnih organizacija.

U radu smo demonstrirali da je pristup upravljanju migracijama BiH problematičan i neefikasan. Ovo je rezultiralo dobro dokumentovanim konkretnim problemima kako sa smještanjem migranata ako i krivičnim djelima uzrokovanim od strane migranata ili u kojima su učestvovali migranti.

U radu smo sistematizirali aktere koji su djelovali povodom problematike migracija. Identifikovali smo da su to prvenstveno: Granična policija Bosne i Hercegovine; Služba za poslove sa strancima (SPS); nevladine organizacije; centri za socijalni rad; jedinice lokalne samouprave; jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova; Tužilaštvo i Sud BiH; neformalne grupe i pojedinci; vjerske zajednice u BiH, i domovi zdravlja i bolnice.

Zaključili smo da ovi akteri su djelovali diskordantno te neučinkovito; da je naglasak bio na djelovanju civilnog društva i neformalnih aktera a ne nadležnih državnih organa.

Ukazali smo i na preporuke Misije OSCE u BiH za bolje djelovanje identifikovanih aktera po ovom pitanju.

Konačno smo ukazali na Strategiju Ministarstva sigurnosti BiH u oblasti migracija i azila te akcijski plan za razdoblje od 2021.-2025. godine koji je bio u procesu izrade. Cilj Strategije je evidentno ostvariti efikasnije funkcionisanje sistema za upravljanje migracijama i azilom. Ovo će predstavljati dugotrajan razvojni proces.

LITERATURA

1. Apap J., Diaz D., Trevino G., & Sabbati G., 2017. A global compact on migration: Placing human rights at the heart of migration management. European Parliament.
2. Bigo, D. & Guild, E., 2005. Controlling Frontiers: Free Movement into and within Europe. Ashgate Publishing Ltd..
3. Bojanić N., Korajlić N., 2004. Granične službe Bosne i Hercegovine. Bled, Peti Slovenski dnevi varstvoslovija.
4. Bruycker, P., 2020. The New Pact on Migration and Asylum: What it is not and what it could have been. EU Immigration and Asylum Law and Policy. Dostupno na: <https://eumigrationlawblog.eu/the-new-pact-on-migration-and-asylum-what-it-is-not-and-what-it-could-have-been/>.
5. Calestini, B., 2007. European Police Law Handbook. Rome: Laurus Robufo.
6. Eisele K., 2018. Interoperability between EU information systems for security, border and migration management, Initial appraisal of a European Commission impact assessment, European Parliament.
7. European Commission, 2020. 2020 Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2020 Communication on EU Enlargement Policy. European Commission.
8. Guild E. & Grant S., 2017. What role for the EU in the UN negotiations on a Global Compact on Migration. CEPS.
9. Halilović H., Bojanić N. & Korajlić N., 2003. Uloga policije u upravljanju kriznim situacijama. Kriminalističke teme, Volume Broj: 1-2.
10. Kešetović Ž., Korajlić N., 2008. Krizni menadžment. Travnik: Pravni fakultet Univerziteta u Travniku.
11. Korajlić N., 1999. Problem socijalne relacije građanin-policija. Kriminalističke teme, Volume Br. 2.
12. Korajlić, N., Šuperina, M., Selimić, M., 2020. Uvod u kriminalistiku na znanstvenim temeljima suprotsavljanja kriminalitetu. Visoka škola „CEPS – Centar za poslovne studije“ Kiseljak.
13. Orav, A. 2018. Common procedure for asylum. European Parliament.

14. OSCE, 2018. Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: OSCE.
15. Prednacrt Strategije u oblasti migracija i azila i Akcioni plan (2021-2025).
16. Preporuka Komisije (EU) 2020/1366 od 23. septembra 2020. o mehanizmu EU-a za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija (Plan za pripravnost i upravljanje krizama u području migracija).
17. Risk Analysis for 2018.Frontex.
18. Selimić, M., 2018. Pravo na dobru upravu kao osnovno pravo prema povelji Evropske unije o temeljnim pravima. Anali, Pravni fakultet Univerzitet u Zenici. Vol. 11 Issue 22,
19. Strategija Ministarstva sigurnosti BiH i Akcioni plan u oblasti migracija i azila 2016-2020.
20. Tadić, J., Dragović, F. & Tadić, T., 2016. Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU. Policija i sigurnost, 25(1), p. 14.
21. Werner V., Petrović B., Bojanić N. & Korajlić N., 2004. Balkanski putevi droge i Bosna i Hercegovina. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu.
22. Zamfir, I., 2018. Towards a global compact on refugees: Strengthening intrnational cooperation to ease the plight of refugees in the world, European Parliament.
23. Zakon o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH br. 50/04, 27/07 i 59/09)